

Buitenlandse zaken

Stationair draaien in Heilige Land

Carl von Clausewitz zei het al. Iedereen wil vrede. Zelfs de veroveraar marcheert het liefst zonder tegenstand het te veroveren land in.

In het Israëliisch-Palestijnse conflict is het niet anders. Beide regeringen willen vrede. Maar de ander wil daar helaas niet aan meewerken. Teleurstellend, uiteraard, maar het was te verwachten. Kijk maar naar de concessies die wij allemaal hebben gedaan, de opofferingen die wij ons hebben getroost. Nooit was het voor die ander genoeg. Dus er komt nu even geen vrede.

Maar daar is de Amerikaanse bemiddeling. Toegewijd aan de Israëliische veiligheid, overtuigd van de noodzaak van een Palestijnse staat. En met een frisse, jonge, energieke president die hier werk van gaat maken.

De Amerikanen probeerden de Israëli's te verleiden tot een bouwstop van drie maanden op de Westelijke Jordaanoever. Maar zelfs het genereuze aanbod van ultramoderne Joint Strike Fighters, diplomatieke en politieke steun was niet voldoende.

Als de Israëliische regering van premier Benjamin Nethanyahu de bedoeling had om de Amerikanen in hun hemd te zetten, had het nauwelijks beter gekund. Maar de Amerikanen waren niet boos, hooguit verdrietig. Er volgde geen wraak, straf of strenge woorden. Nee, de Amerikanen sturen een gezant – dat is iemand met heel veel geduld – naar de regio die weer indirecte besprekingen gaat voeren.

Tijd voor de andere partij om dwars te liggen. De Palestijnen eisen een Amerikaans gebaar over de grenzen van een toekomstige Palestijnse staat. En ze streven naar erkenning van hun staat, wat de Amerikanen niet zien zitten. Zo draait het 'vredesproces' stationair en gaat het nergens heen.

Maar er zijn veranderingen gaande. Want terwijl men officieel naar vrede streeft, is de belangstelling feitelijk niet zo groot. De veiligheid van Israël is verbeterd. De Palestijnse Autoriteit ontwikkelt zich en op de Westbank is de welvaart toegenomen. Het gaat best lekker zo.

Vrede is niet alleen maar leuk. Dat betekent onderhandelen, concessies doen, weerstand ontmoeten, confrontaties aangaan en verlangens inslikken.

Ook voor de buitenwereld verandert het conflict. Het wordt minder belangrijk. Het heeft nog steeds belangrijke symbolische waarde en af en toe flakkert het op, vooral rond de Gazastrook. Maar er treedt ook een zekere vermoeidheid op. Er zijn andere acute zaken: Iran met zijn nucleaire plannen, de raketten

van Hezbollah, de nieuwe thuishaven van Al Qaida in Jemen.

Dan is er natuurlijk nog Afghanistan en even verderop Pakistan. Het omstreden Heilige Land staat niet meer alleen op het toneel.

En andere landen gaan zich met het conflict bezighouden. Brazilië heeft de Palestijnse staat erkend en was recentelijk met Turkije actief in een bemiddelingspoging in Iran.

Vanaf het begin heeft president Barack Obama gezegd te werken aan het oplossen van dit conflict. Dat was niet alleen voor de direct betrokken gebieden, maar voor het hele Midden-Oosten en voor de verhouding van het Westen met de islam van belang. Daarmee werd het conflict groot gemaakt, wat de twee antagonisten veel macht verschaft. De prijs die ze verbinden aan hun medewerking wordt steeds hoger.

Wij zijn niet in staat om een vredesregeling op te leggen, zei de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Hillary Clinton. Maar hebben ze dat geprobeerd? Beide kampen leunen in meerdere of mindere mate op Amerikaanse

Vrede is niet alleen maar leuk

steun. Dat machtsmiddel hebben de Amerikanen nauwelijks gebruikt.

Wat als de Verenigde Staten zegt: we streven naar vrede. We willen een blijvende oplossing. Maar we kunnen die niet bereiken. Misschien kan iemand anders het eens proberen. Of: zie er zelf maar uit te komen. Als jullie er een te grote bende van maken, grijpen we in. Maar tot die tijd zoeken jullie het zelf maar uit. Wij hebben even iets belangrijkers te doen.

ADDIE SCHULTE

Littekens van een

Nagorno-Karabach wordt door geen enkel land erkend en er is weinig hoop op verandering. Reportage uit een niet bestaand land in de Kaukasus waar de vrede nog steeds even ver weg lijkt als de oorlog dichtbij.

JOOST VERMEULEN

Veertig kilometer naar het oosten belooert zwaar gewapende militairen elkaar de hele dag. En om de zoveel tijd vinden er gewelddadige incidenten plaats waarbij regelmatig slachtoffers vallen, maar in het centrum van Stepanakert, de hoofdstad van de autonome republiek Nagorno-Karabach, is van de nabijheid van dit permanente oorlogsfront vrijwel niets te merken. Er wordt geflaneerd en op de terrasjes drinkt men, net als elders in dit deel van de Kaukasus, kleine kopjes sterke koffie.

Militairen zijn zelfs opvallend weinig aanwezig in het straatbeeld en de politieagenten die door de belangrijkste winkelstraat paraderen, zijn slechts bewapend met een klein kaliber pistool.

“Laat je niet bedriegen door die rust.” Bato Sastarian, gemeentebtenaar in het vlak boven Stepanakert gelegen stadje Sjoesi, herinnert zich nog maar al te goed hoe het hier vijftien jaar geleden aan toeging. “De fysieke en mentale gevolgen van die bloedige strijd zijn nog lang niet uitgewist. De meeste mensen die hier wonen, weten nog hoe het was, welke offers men heeft moeten brengen om onze vrijheid te veroveren. Daarom is iedereen hier altijd alert. De vijand is vlakbij en als we niet opletten dan verliezen we wat we met ons bloed hebben opgebouwd.”

Wie zijn oor goed te luisteren legt in dit kleine bergachtige republiekje, hoort overal dit geluid. “We moeten alert zijn. We laten ons niet verdrijven.”

Tussen 1991 en 1994 woedde er in Karabach, onderdeel van de toenmalige Sovjetrepubliek Azerbeidzjan, een felle en zeer bloedige oorlog. De merendeels etnische Armeense bevolking van dit gebied, had in 1988, ten tijde van de perestrojka, president Michail Gorbatsjov gevraagd om deze ‘enclave’, voortaan als onderdeel van de republiek Armenië te beschouwen. Tot ieders grote verbazing werd dat geweigerd en ook na het definitieve uiteenvallen van de Sovjet-Unie bleef Karabach onderdeel uitmaken van de nieuwe (islamitische) republiek Azerbeidzjan.

Een laatste ‘vreedzame’ poging om aan die situatie een einde te maken werd door het regime in Bakoe onderdrukt, waarna er een volksopstand uitbrak. Die escaleerde tot een volledige oorlog, waarin ook Armenië betrokken raakte. De gewelddadigheden eindigden pas toen in

1994 onder druk van Rusland en Amerika een wapenstilstand werd getekend.

Meer dan 30.000 mensen hadden intussen het leven gelaten en bovendien was de demografische situatie drastisch veranderd. Hoewel de etnische, christelijke Armeniërs in 1991 in Karabach de meerderheid vormden, woonde er destijds ook een aanzienlijke groep islamitische Azeri. In 1994 was dat aantal tot vrijwel nul gereduceerd. Tienduizenden Azeri's werden in die drie jaar verdreven. En tegelijkertijd werd de aanzienlijke Armeense populatie die rond de Azerbeidzjaanse hoofdstad Bakoe woonde, gedwongen haar heil te zoeken in Karabach.

Bato komt oorspronkelijk uit Bakoe, maar bewoont sinds het einde van de oorlog een groot huis vlak achter het oude ziekenhuis van Sjoesi. De poort naar de tuin bevat nog de naam van de oorspronkelijke bewoner en op de muur langs de tuin wordt met rode verf de grootheid van Allah verkondigd.

Bato heeft dit huis toegewezen gekregen vanwege zijn heldhaftige rol bij de bevrijding van Sjoesi. “Het Azerbeidzjaanse leger had zich hier op de berg verchanst, ze bestookten met hun zware mortieren Stepanakert. Op een avond hebben wij met vierhonderd relatief licht gewapende mannen de berg aan de achterkant be-

Een jonge Armeense soldaat houdt de

klommen en de vijand in de rug aangevallen. Dankzij het verrassingselement konden we hen verslaan. We hebben toen ook zeven tanks uitgeschakeld.”

Bato weet nog goed hoe uit een brandend exemplaar drie jonge soldaten kropen. “Je zag de doodsangst in hun ogen. We hebben hen laten gaan; zonder wapens de berg af.”

niet bestaand land

wacht bij een legerpost tussen Nagorno-Karabach en Azerbeidzjan.

FOTO ANGELO ANTOLINO/HH

Langs de kant van de smalle bergweg die van Stepanakert naar boven, richting Sjoesi voert, staat nog een tank uit die oorlog. Kinderen hangen aan de loop en een jong stel leest aandachtig het plakkaat dat naast de tank in een metalen houder staat. Het meisje legt een bosje

‘De gevolgen van de bloedige strijd zijn nog niet uitgewist’

wilde bloemen naast het voertuig. In Sjoesi zelf zijn de littekens van de zware strijd nog altijd zichtbaar. Overal kogelgaten en half ingestorte huizen.

Zelfs het ziekenhuis zit vol gaten. “Een paar daarvan zijn onze schuld,” lacht Bato. In het donker schoten we alle kanten op. Gelukkig waren de patiënten en het personeel op tijd geëvacueerd.”

De moskeeën die Sjoesi ooit telde, zijn op één na allemaal gesloopt. En van die ene rest alleen een lege huls. Twee jaar geleden is men begonnen met de restauratie, maar dat werk is intussen weer gestaakt. “Geldgebrek,” aldus Bato. Hij heeft zich persoonlijk ingezet voor het behoud van dit monument. “Want wat je

ook verder van de situatie denkt, ook dit is onderdeel van ons erfgoed, net als al die prachtige huizen waar vroeger de Azeri’s woonden, waarvan er zoveel nu gewoon staan te verkommeren.”

De douaneambtenaar die de enige grensovergang tussen Armenië en de republiek Nagorno-Karabach bewaakt, vraagt of we het stempel dat we samen met het officiële visum nodig hebben in ons paspoort willen hebben of los op een briefje.

Wat is het verschil? “Als we je paspoort stempelen, kom je Azerbeidzjan niet binnen en ook een aantal andere islamitische republieken in de omgeving doen daar moeilijk over,” is het antwoord. Wij kiezen voor een los briefje.

Het ministerie van Buitenlandse Zaken waar we ons gestempelde papier moeten tonen in ruil voor een document waarop de plaatsen staan die we mogen bezoeken, bevindt zich aan de enorme boulevard die Stepanakert doorkruist. Behalve het controleren van de papieren van de enkele buitenlanders die Karabach bezoeken, hebben de ambtenaren weinig te doen. Hun land wordt door geen enkel ander land ter wereld erkend. Zelfs – gek genoeg – niet door Armenië, de belangrijkste bondgenoot.

“Officiële erkenning van Karabach zou een te zware wissel leggen op de nog steeds voortgaande onderhandelingen,” aldus een woordvoerder van

het ministerie van Buitenlandse Zaken in de Armeense hoofdstad Jerevan. Die onderhandelingen worden sinds 1994 gevoerd door de leden van de zogeheten OVSE Minsk-groep. Daarin zijn behalve een aantal Europese landen, Armenië, Azerbeidzjan, Rusland en Amerika vertegenwoordigd.

Begin december waren de leden van de Minsk-groep in Astana, de hoofdstad van Kazachstan, voor de achtste keer in vijftien jaar bij elkaar. Voor het eerst leek er wat schot te zitten in dit overleg.

Maar toen de slotverklaringen werden voorgelezen, bleek dat er alleen een akkoord bereikt was over de uitwisseling van krijgsgevangenen en het retourneren van de stofelijke resten van de tientallen soldaten.

Aan de echte problemen, zoals terugkeer van alle vluchtelingen en een herstel van de grenzen zoals die in 1991 golden, zijn partijen niet toegekomen.

Of het ooit zo ver komt, wordt door de meeste inwoners van Karabach betwijfeld. Bato: “Want betekent terugkeer van alle vluchtelingen ook dat ik naar Bakoe kan terugkeren? Ik denk niet dat zij (de regering van Azerbeidzjan) dat ooit zullen accepteren. Net zo goed als het voor ons en voor Armenië onmogelijk is om terug te keren naar de grenzen van 1991.”

Eind volgend jaar staat er weer een vergadering van de Minsk-groep gepland.

Mockba

Spartak

Al jaren ben ik supporter van voetbalclub Spartak Moskou. Sportief valt daar weinig vreugde aan te beleven; de club hangt ergens in de middenmoot van de Russische competitie. Maar Spartak Moskou staat ergens voor. Rebels, anti-autoritair, wars van het systeem.

Dat heeft alles te maken met het roemruchte verleden van Spartak. De club werd in 1935 door drie broers opgericht in een Moskouse arbeiderswijk. Het team maakte furore met haar creatieve, aanvallende spel. Nicolai Starostin, aanvoerder, manager en oudste broer, was de Cruijff van zijn club.

In die tijd was CSKA, het officiële team van de politie en de geheime diensten, het sterkste in Moskou. Maar Spartak stootte het onverslaanbare CSKA van zijn troon, tot ontsteltenis van de communistische partijbonzen.

De Sovjet-Unie was in de jaren dertig in de greep van de terreur van Stalin. Ieder verkeerd woord kon je in de goelag doen belanden. Protest was uitgesloten. Er was slechts één plek waar jonge mannen hun hart konden luchten: het voetbalstadion. Daar konden men, beschermd door de massa,

Eerst tegen systeem, nu tegen migranten

tegenstanders en politie voor klootzak uitschelden. Het was geen intellectuele vorm van protest, maar de keuze om supporter van Spartak te zijn was, hoe klein ook, een daad van verzet. Spartak had veel meer supporters dan rivaal CSKA. ‘De club van het volk’ was de geuzennaam van Spartak. Een flinke knokpartij hoorde bij de folklore.

De legende groeide toen KGB-baas Beria voorzitter werd van CSKA en alles deed om Spartak te ruïneren. Door Spartak gewonnen wedstrijden werden ongeldig verklaard, spelers gearresteerd of overgeplaatst. In 1941 werden de Starostins gearrestereerd en ze verdwenen naar de goelags. Pas na Stalins dood in 1953 konden ze terugkeren naar Moskou.

Spartak is nog steeds de arbeidersclub van Moskou en de fans zijn nog even fanatiek, maar hun haat richt zich helaas niet meer alleen tegen de CSKA-fans en ‘het systeem.’

Deze week leek Moskou wel een oorlogszone na een explosie van xenofobie geweld tegen migranten uit de Kaukasus door extreme Spartakfans. “Rusland voor de Russen,” schreeuwden de fans.

Ze waren even vergeten dat de meerderheid van hun eigen selectie uit buitenlanders bestaat.

DERK SAUER